

ONKOLOGIK KASALLIKLARDA OILAVIY MUHITNING BEMOR REABILITATSIYASIGA PSIXO-FIZIOLOGIK TA'SIRI

Shuxratova Shaxzoda G'ayratovna
University of Business and Science (UBS)

Annotatsiya: Ushbu maqolada onkologik kasallikka chalingan bemorlarning davolanish jarayonida va undan keyingi rehabilitatsiya bosqichida oilaviy muhitning o'rnini tadqiq etiladi. Tadqiqot onkologik tashxis qo'yilgan shaxslarning ruhiy holati va ularning oila a'zolari bilan o'zaro munosabatlari bemorning yashash sifatiga (Quality of Life) qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qiladi. Shuningdek, oilaviy psixoterapiyaning onkologik muolajalar samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ilmiy asoslab berilgan.

Abstract: This article explores the role of the family environment in the process of treatment and subsequent rehabilitation of patients with oncological diseases. The study analyzes how the mental state of individuals diagnosed with cancer and their interpersonal relationships with family members affect the patient's quality of life. Also, the importance of family psychotherapy in increasing the effectiveness of oncological procedures is scientifically based.

Kalit so'zlar: Onkologiya, oilaviy psixologiya, rehabilitatsiya, yashash sifati, psixo-onkologiya, ijtimoiy ko'mak, UBS.

Keywords: Oncology, family environment, rehabilitation, quality of life, psycho-oncology, social support, UBS, psychological aid, cancer prevention.

KIRISH

Hozirgi vaqtda onkologik kasalliklar nafaqat tibbiy, balki global ijtimoiy-iqtisodiy muammoga aylangan. University of Business and Science (UBS) kabi zamonaviy ta'lim muassasalarida sog'liqni saqlash boshqaruvi va ijtimoiy fanlar nuqtayi nazaridan ushbu muammoni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Saraton tashxisi qo'yilgan kunda nafaqat bemor, balki butun oila inqirozga yuz tutadi.

Fiziologik jihatdan, bemorning hissiy holati immun tizimiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi. Oiladagi tushunmovchiliklar, stress va qo'rquv gormonlari (kortizol) dori vositalarining ta'sirini kamaytirishi va metastaz jarayonini tezlashtirishi mumkin. Aksincha, oilaviy qo'llab-quvvatlash "baxt gormonlari" (oksitotsin va endorfin) ishlab chiqarilishini kuchaytirib, organizmning kurashuvchanlik qobiliyatini oshiradi. Shu sababli, onkologiyada "oilaviy terapiyasi" tushunchasini o'rganish dolzarb hisoblanadi.

METODLAR

Tadqiqot doirasida quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. Sotsiologik so'rovnoma: Onkologik dispanserlarda davolanayotgan 40 nafar bemor va ularning oila a'zolari o'rtasida so'rovnoma o'tkazildi.

2. Qiyosiy tahlil: Oilasida ijobiy psixologik muhit mavjud bo'lgan bemorlar va yolg'iz (yoki oilaviy nizolari bor) bemorlarning klinik ko'rsatkichlari (uyqu sifati, ishtaha, umumiy horg'inlik) solishtirildi.

3. Psixodiagnostika: Bemorlarning depressiya darajasini aniqlash uchun Bek shkalasidan foydalanildi.

4. Adabiyotlar tahlili: Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) va onko-psixologiya sohasidagi zamonaviy ilmiy nashrlar o'rganildi.

NATIJALAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

- Sog'ayishga ishonch: Oilasi tomonidan doimiy ma'naviy qo'llab-quvvatlanadigan bemorlarning 72 foizida hayotga bo'lgan qiziqish va muolajalarga intizomli yondashuv saqlanib qolgan. Yolg'iz bemorlarda bu ko'rsatkich atigi 28 foizni tashkil etdi.

- Ximioterapiya asoratlari: Ijobiy oilaviy muhitda bo'lgan bemorlarda kimyoterapiyadan keyingi ko'ngil aynishi va depressiv holatlar 1,5 baravar kamroq kuzatildi.

- Ijtimoiy izolyatsiya: So'rovda qatnashgan oila a'zolarining 60 foizi bemorga qanday yordam berishni bilmaslikdan qo'rqishini, 45 foizi esa o'zlarida ham surunkali charchoq va depressiya borligini ma'lum qilgan.

- Ma'lumot almashinuvi: Oilada kasallik haqida ochiq gaplashish (tabu qilmasdan) bemorning xavotir darajasini 30 foizga kamaytirishi aniqlandi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari onkologiyada "bemor markazlashgan" emas, balki "oila markazlashgan" yondashuv zarurligini ko'rsatmoqda. UBS talabasi sifatida shuni ta'kidlash kerakki, tibbiy menejmentda onko-psixolog va oilaviy maslahatchi xizmatlarini yo'lga qo'yish davolash samaradorligini iqtisodiy jihatdan ham optimallashtiradi (statsionarda qolish muddati kamayadi).

Oilaning roli shunchaki parvarish bilan cheklanmaydi; u bemorning o'zini "keraksiz" deb his qilishining oldini oluvchi qalqondir. Muhokamada onkologik xizmat ko'rsatish tizimiga oila a'zolari uchun maxsus o'quv-seminarlarini kiritish taklifi o'rta tashlandi. Onkologiya – bu faqat tibbiyotning emas, balki ijtimoiy birdamlik va oilaviy matonatning sinovidir. Faqatgina tibbiy muolaja va oilaviy mehr uyg'unlashgandagina kutilgan natijaga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. "Tibbiyot tizimini rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar" — Toshkent, 2022.
2. Holland J.C. "Psycho-oncology" — Oxford University Press, 2015.
3. Shuxratova Sh.G'. "Onkologiya va ijtimoiy muhit" — UBS Ilmiy to'plami, 2024.
4. Gerasimenko V.N. "Reabilitatsiya onkologicheskix bol'nyx" — Moskva, 2018.
5. WHO. "Guide to early diagnosis of cancer" — Geneva, 2023.